

Socialförvaltningen ska genast meddela Försäkringskassan om att barn har placerats i ett familjehem

Anmälan

AA klagade, som ombud för BB, i flera skrivelser till JO på Socialnämnden i Botkyrka kommun m.fl. Av skrivelserna framgick att BB var far till två barn, CC, född 1988, och DD, född 1990. Barnen hade bott hos modern som hade varit ensam vårdnadshavare. Barnen hade fått underhållsstöd från Försäkringskassan, vilket hade utbetalats till modern, och BB hade varit återbetalningsskyldig gentemot kassan. BB hade inte haft någon kontakt med barnen eller barnens mor.

AA:s klagomål gällde bl.a. att socialförvaltningen hade åsidosatt sin skyldighet att meddela Försäkringskassan att barnen vid skilda tillfällen hade blivit familjehemsplacerade. BB hade därför fortsatt att till kassan återbetala underhållsstöd avseende barnen för tid då någon rätt till underhållsstöd inte hade förelegat.

AA redogjorde bl.a. för att hon och BB vid kontakter med socialförvaltningen angående DD:s ärende hade fått beskedet att det i det fallet hade rört sig om en s.k. jourhemsplacering och att förvaltningen inte hade någon skyldighet att meddela Försäkringskassan om en sådan placering. AA ifrågasatte det riktiga i detta.

Utredning

Vissa handlingar inhämtades från socialförvaltningen.

AA:s skrivelser remitterades därefter till socialnämnden för utredning och yttrande i de delar som rörde frågan om nämndens underrättelser till Försäkringskassan. Nämnden lämnade som sitt yttrande bl.a. två tjänsteskrivelser, undertecknade av sektionschefen EE, vilka rörde handläggningen av CC:s respektive DD:s ärenden. I skrivelserna anfördes bl.a. följande (åberopade bilagor har utelämnats, JO:s anm.).

CC [---] var [---] placerad under perioden 2004-09-03–2005-02-28 på [ett behandlingshem].

Socialtjänsten meddelade Försäkringskassan 2004-12-14 att CC [– – –] var placerad och barnbidraget begärdes in till kommunen och föräldraavgifter enligt 8 kap. 1 § Socialtjänstlagen begärdes [– – –] in av föräldrarna. Se bilaga 4 och 5.

Med detta yttrande anser undertecknad att socialtjänsten i Botkyrka kommun fullgjort sin skyldighet att meddela Försäkringskassan om CC:s placeringar utanför hemmet.

2006-02-15 inleddes ny utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen efter att DD:s mor och vårdnadshavare meddelat att DD packat och flyttat till sin kontaktfamilj i Västerhaninge. I samband med detta fattades beslut om jourfamiljehemsplacering i samma familj under tiden man utredde DD:s vårdbehov och boendesituation. Jourfamiljehemsplacering är en tillfällig placering under utredningstiden och man brukar av den anledningen inte anmäla placeringen till Försäkringskassan.

2006-06-19 placerades DD efter avslutad utredning på [ett stödboende]. Handläggare erinrar sig om muntlig kontakt med Försäkringskassan sommaren 2006 men olyckligtvis har denna första kontakt inte journalförts. Det är djupt beklagligt att meddelande om placering till Försäkringskassan fördröjdes. Detta gjordes först 2006-12-06.

Nämnden lämnade även som sitt yttrande en tjänsteskrivelse, undertecknad av socialchefen FF, i vilken anfördes bl.a. följande.

Socialnämnden har blivit anmodad att utreda och yttra sig beträffande ett enskilt ärende. Ärendet berör frågan om underrättelse till Försäkringskassan om att barn placerats i familjehem eller HVB respektive återflyttat till boförälder.

– – –

För att säkerställa rutinerna kring den underrättelseskyldighet socialnämnden har till Försäkringskassan i dessa ärenden har förvaltningen föreslagit en revidering av nämndens delegationsordning. Genom revideringen bör det framgå tydligt att underrättelseskyldigheten inträder då ett barn varit placerat mer än en månad oavsett om placeringen är i ett jourhem.

Socialnämnden bifogade slutligen en revidering av nämndens s.k. delegationsordning, vilken hade beslutats samma dag som yttrandet till JO behandlades. Enligt den reviderade lydelsen av delegationsordningen var socialsekreterare behörig att besluta om ”underrättelse till försäkringskassa om att barn med underhållsstöd placerats i familjehem eller HVB”. Till förordnandet var fogad en kommentar med följande lydelse. ”Underrättelse ska ske om barnet är placerat mer än en månad i familjehem (även jourhem) eller HVB samt då placering upphör.”

AA kommenterade remissyttrandet. Hon inkom även med en komplettering till sina klagomål och anförde därvid bl.a. att hon nu hade fått reda på att DD hade varit placerad utanför det egna hemmet även under vissa perioder år 2005.

I ett beslut den 12 september 2008 anförde *JO André* följande.

Bedömning

I 3 § första stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd (USL) anges att ett barn har rätt till underhållsstöd, om föräldrarna inte bor tillsammans. Det krävs dessutom att barnet varaktigt bor hos endast en av föräldrarna och är folkbokförd hos den föräldern (boföräldern) samt att boföräldern bor här i landet och, om barnet är underårigt, är vårdnadshavare för barnet.

Av 11 § USL framgår bl.a. att underhållsstöd inte lämnas för sådan kalendermånad då barnet under hela månaden vårdas i familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten. Den nämnd som ansvarar för vården ska, enligt 2 § förordningen (1996:1036) om underhållsstöd, genast underrätta Försäkringskassan när ett barn skrivs ut eller in. När Försäkringskassan underrättas om att ett barn har skrivits in för vård på det allmännas bekostnad ska kassan hålla inne utbetalningar av underhållsstöd från och med månaden efter den då barnet skrevs in (se Försäkringskassans Vägledning 2001:9, version 3, s. 51).

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet (8 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen, 2001:453).

När ett barn under minst en kalendermånad vårdas utanför det egna hemmet genom socialtjänstens försorg föreligger således inte någon rätt till underhållsstöd. Den bidragsskyldige föräldern ska då inte heller återbetala något underhållsstöd till Försäkringskassan; i stället kan ersättningsskyldighet uppkomma gentemot socialnämnden. Det är självfallet av vikt att socialnämnden fullgör sin skyldighet att genast underrätta Försäkringskassan när ett barn skrivs ut eller in, så att kassans handläggning av ärendena om underhållsstöd och återbetalning av underhållsstöd grundar sig på korrekta uppgifter om sakförhållandena.

Av utredningen framgår att socialförvaltningen i både CC:s och DD:s fall, beträffande de placeringar utanför det egna hemmet som utredningen hos JO har avsett, har dröjt alltför länge med att underrätta Försäkringskassan om placeringarna. Det kan i fråga om DD särskilt framhållas att underrättelse borde ha skett redan när den s.k. jourhemsplaceringen inleddes i februari 2006, eftersom man då inte rimligen kunde utgå från annat än att DD skulle komma att vara placerad utanför det egna hemmet under mer än en kalendermånad. Socialnämndens handläggning kan inte undgå kritik.

Det inträffade synes till viss del bero på en då rådande missuppfattning inom socialförvaltningen av innebörd att skyldigheten att underrätta Försäkringskassan inte skulle gälla i sådana situationer när barnet hade placerats i ett s.k. jourhem. Jag noterar att socialnämnden i den numera reviderade delegationsordningen uttryckligen har anmärkt att underrättelse ska ske även i dessa fall. Jag finner skäl att här åter erinra om författningstextens utformning, nämligen att underrättelse ska ske genast när ett barn skrivs ut eller in. Enligt min uppfattning måste bestämmelsen, tolkad mot bakgrund av dess ändamål, anses innebära att underrättelse till Försäkringskassan skulle kunna underlåtas endast om det står helt klart redan när en placering påbörjas att barnet inte kommer att vara placerat under tid som överstiger en kalendermånad.

Det som AA har anfört i sin kompletterande inlägga, och vad som kommer fram av de handlingar hon har bifogat, ger vid handen att DD även var placerad i s.k. jourhem under två längre perioder år 2005 och att Försäkringskassan inte

underrättades om detta. Jag finner emellertid inte tillräckliga skäl att nu utreda saken närmare, utan nöjer mig i denna del med att hänvisa till de uttalanden som jag har gjort i det föregående.

Med den kritik som har uttalats avslutas ärendet.